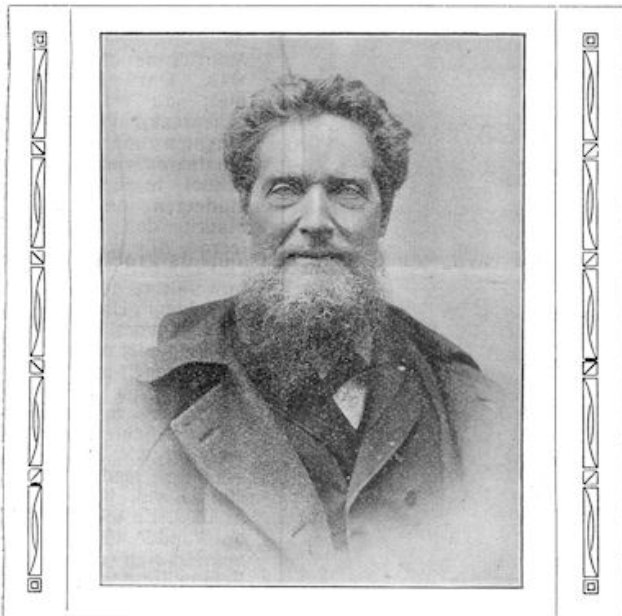

KLEIJN VAN BRANDES.

Op meer dan tachtigjarigen leeftijd overleed onlangs de bekwame kunstschilder, van wiens meest beroemde schilderijen „Timotheüs” heden eenige afbeeldingen geeft. Laurens Lodewijk Kleijn van Brandes was geboren in 1826 te Demerara in Zuid-Amerika, overleed te Partenkirchen in Beieren, en bracht een groot deel van zijn leven door in het buitenland, zeventien jaar te Rome, veertien jaar te Erbach, vele jaren ook te Stuttgart. En toch was hij Nederlander, en Nederlandsch schilder, al is zijn naam onder ons minder bekend dan die van sommige anderen. Want Kleijn van Brandes was een man, die zich niet voegen kon naar de *mode* op het gebied van schilderkunst. De studie van het landschap was in zijn tijd hier te lande overheerschend; doch hij kon zich daarin niet vinden, al heeft hij ook schoone landschappen op doek gebracht. Voor hem was de mensch, het pronkstuk der schepping, het voornaamste, ja het eigenlijke voorwerp der kunst. Hij volgde daarin het voorbeeld van onze groote meesters uit het verleden, het voorbeeld ook van Michel Angelo, den Italiaanschen meester, wiens gewrochten nog de wereld verbazen. En met deze groote schilders had Kleijn van Brandes ook de opvatting gemeen, dat een schilderij eerst tot haar recht komt, als de figuren er op voorkomen in natuurlijke grootte. Vandaar zijn voorliefde voor groote doeken.

En een andere karaktertrek, die Kleijn van Brandes stempelt tot een Nederlandschen, een oud-Nederlandschen schilder, is zijn voorliefde voor Bijbelsche tafereelen. Vóór mij ligt een reproductie van zijn Hagar en Ismaël, en zelden heb ik zoo schoon de troosteloze droefheid van de moeder en de uitgeputheid van den zoon voorgesteld gezien. In levensgrootte moet dat doek aangrijpend wezen.

Zoo versierde hij de eetzaal van het kasteel Camenz in Silezië met twee schilderijen in treffende tegenstelling, de bruiloft te Kana, en het feestmaal van Belsazar. Zoo zijn in het museum Reinhartshausen te Erbach, waar hij conservator was, twee doeken van zijn hand: de Samaritaansche vrouw en Eliëzer en Rebekka. Nog in de laatste jaren van zijn leven begon hij aan een groot schilderij: de aankondiging van Jezus' geboorte aan de herders.

Maar dat de schilder Nederlander was, heeft hij nergens krachtiger in bewezen dan in de schilderijen van den Wilhelmsturm. Wie zóó den Zwijger teekent, kent hem en heeft hem lief.

Al is dan ook Kleijn van Brandes onder ons minder dan sommige andere schilders bekend geweest, zijn Dillenburgsche schilderstukken zullen zijn naam bekend doen blijven en zijn gedachtenis zal in eere zijn, zoolang de Wilhelmsturm staat.

A. L.

LOUISE DE COLIGNY.

De tweede naam onzer kroonprinses is die van Louise de Coligny. Daarom wijzigen we eenigszins de historische volgorde, en spreken eerst over de moeder van Frederik Hendrik, schoon eigenlijk Charlotte van Bourbon, de „Jelie van ons Vorstenhuis” moest voorgaan.

We zijn in Frankrijk en 'tis in 'tjaar 1568. In de Nederlanden zijn de hoofden van Egmond en Hoorne gevallen onder het zwaard van Alva's beul, en heeft Willem van Oranje onverrichterzake moeten terugkeeren naar Dillenburg. De eerste opstand der Nederlanders is mislukt; de eerste hulp van Oranje heeft geen baat gebracht.

In Frankrijk liep de geschiedenis der Hervorming vrijwel evenwijdig met die in ons land. Ook daar onderdrukking door den landsheer, ook daar taaië volharding van de Hervormden, ook daar edele mannen, die de belangen der vervolgdgen voorstaan, en daar als hier aan het hoofd een man, die zelf nog Roomsch was, Gaspard de Coligny, de admiraal van Frankrijk. Ook deze kwam in de school des lijdens tot overgave des harten aan Christus; 't was, toen hij na de nederlaag bij St. Quentin in 1567 anderhalf jaar lang door koning Filips van Spanje te Sluis gevangen werd gehouden. Als een vernieuwd man kwam Coligny in 1559 terug in zijn jeugdig gezin, en vond tot zijn vreugde, dat zijn gemalin Charlotte de Laval in den tusschentijd dezelfde ervaringen had doorgemaakt. Thans meer dan ooit was Coligny het hoofd der Hugenooten.

Toch wilde hij geen strijd; hij begeerde *vrijheid* van geweten, en hij was, weer evenals Oranje, verdraagzaam genoeg om die ook aan anderen te gunnen.

Vele jaren duurde de strijd in Frankrijk, en Louise, het oudste dochtertje van den admiraal, beleefde al de gebeurtenissen van dien strijd mee. Nog slechts zeven jaar oud — zij was geboren in 1555 — verpleegde ze met haar moeder de gewonden en zieken in het belegerde Orleans; ook haar zieken oudsten broeder, die stierf toen de verlossing der stad kwam. Een jaar later stierf ook haar moeder, en nu volgde voor haar een zwerfend leven met haar vader, die zich steeds meer aan het meisje hechtte.

Eindelijk was alle hoop der Hugenooten gevestigd op de vesting La Rochelle, de eenige stad, waar de Protestanten zich nog verdedigden. Daar was de koningin van Navarre, Jeanne d'Albret, en daarheen richtte zich Coligny met de zijnen. 't Was een moeilijke tocht, in de brandende hitte, met een gezelschap van vrouwen en kinderen, voortdurend in gevaar van den aanval der vijanden. Zoo kwam men voor de rivier de Loire, die een slagboom zou vormen voor den verderen tocht. Doch zie, daar vinden de vervolgdgen een doorwaadbare plaats; de hitte, die hen gekweld had, had de rivier doen uitdrogen. En nauwelijks waren ze aan de overzijde, of de rivier begon te wassen, onstuimig door de regens, die hoogerop waren gevallen, en de vijand moest de vervolging staken. Was het wonder, dat de geredden den Psalm aanhieven: „Toen Isrel uit Egypte toog.”

Zoo redde God het leven van Louise de Coligny in 1568.

Vier jaren later. In 1570 is Coligny opgetrokken met onverschrokken moed tegen Parijs, en Catharina de Médicis heeft hem en Hendrik van Navarre vrijheid van godsdienst voor de Hugenooten toegezegd. Toen brak een rustige tijd aan. Doch Coligny, die nieuwe moeilijkheden in de toekomst vreesde, wilde zijn dochter beschermd zien, ook als zijn hoofd eens mocht vallen. Zelf hertrouwde hij met Jacqueline d'Entremonts, en voor zijn dochter vond hij een waardig echtgenoot in den heer van Téligny, een zijner trouwste volgelingen. In Mei '71 was het huwelijk voltrokken; het bruidje telde nog niet ten volle zestien jaren.

En gelukkige tijd begon thans; het oude en het jonge echtpaar woonden samen te Parijs in de schaduw van den troon, en de godsdienstvrede scheen voorgoed verzekerd te zijn, daar immers Hendrik van Navarre in het huwelijk zou treden met Margaretha van Valois, de dochter van de koningin-regentes.

Men kent de geschiedenis van den Bartholomeüs-nacht. Reeds van te voren was Coligny door een gehuurden sluipmoordenaar gewond, maar nog wilde de edele niet toegeven aan het wantrouwen tegen Catharina de Médicis. Toen brak deze eensklaps haar beloften; de zwakke koning Karel IX gaf het sein tot den moord, en het eerste huis, waarin de moor-